

Oplæg til folketingets grønlandsudvalg d. 18. dec. 2024 om spiralsagen v/Naja Lyberth

Præsentation:

Først vil jeg lige præsentere mig selv. Jeg hedder Naja Lyberth. Jeg er 62 år og er født i Maniitsoq. Begge mine forældre er grønlandske, og jeg kunne ikke 1 ord dansk, da jeg startede folkeskolen. Jeg er talskvinde for 317 fb-medlemmer og for ikke for ikke-fb-medlemmer, der har været med til at stævne den danske stat. Jeg er psykologuddannet fra Århus Universitet i 1992.

Jeg er en af de 143 kvinder, der den 4. marts 2024 stævnedes den danske stat. Byretten har sendt stævningen videre til landsretten. Vi venter stadig svar fra Landsretten. Hvornår vi ville kunne komme i retten, er endnu uvist. Tak til Aaja Chemnitz, der for knap 2 år siden opfordrede os til at starte vores spiralsag og satte i gang i processen.

Det endte med aktivisme

Da jeg i maj 2022 oprettede en facebook-side for grønlandske kvinder, der var ofre for spiralkampagnen, blev flere af os aktivister. Medlemmerne gav os senere mandat til at være styregruppe med henblik på at starte en sag mod den danske stat.

Vi fik fat på Mads Pramming advokatfirma og søgte også juridisk rådgivning hos Institut for Menneskerettigheder. Da Kammeradvokaten var afvisende overfor vores erstatningssag, stævnedes vi den danske stat d. 4. marts 2024 143 kvinder. Den danske stat ville vente på udredningen. Det har vi ikke tid til at vente på. De ældste af os er mellem 80-90 år. Den ældste, der har været med til at stævne den danske stat fylder snart 86 år.

Udredning af spiralsagen uden at udrede om vores menneskerettigheder blev brudt.

Det giver ikke mening for os at vente med at stævne den danske stat, før udredningen af spiralsagen er færdig. For den danske stat har i udredningen ikke ønsket at se på om staten har brudt menneskerettigheder i spiralsagen. En udredning uden et menneskeligt fokus vil ikke give svar på, om vores menneskerettigheder er blevet brudt, og om vi på den baggrund har ret til kompensation og godtgørelse.

Hensynet til de ældste i vores gruppe, prioriterer vi højere end at vente på at udredningen er færdig.

Komplikationer hos kvinder, der har stævnet den danske stat

Zoomer vi ind på de 143 kvinder, der har stævnet den danske stat, har 52 kvinder ikke kunnet få børn i dette liv på grund af komplikationerne ved spiralen. Det vil sige en tredjedel.

33 kvinder af de 143, dvs. at omtrent en fjerdedel, har fået fjernet deres livmoder som følge af spiraloplægningerne.

74 af de 143 kvinder, dvs. lidt over halvdelen, har fået skader i æggeledere og havde svært ved at blive gravide.

112 af de kvinder har fået gentagne alvorlige underlivsbetændelser på grund af spiralen.

Alle 143 kvinder oplever spiralopsætningen som traumatiske og alle har fået psykiske skadevirkninger som følge af oplægningerne.

Hvilke brud på menneskerettighedskonventionen har vi brugt i stævningen?

I vores egen stævning mod den danske stat har vi sammen med vores advokatfirma valgt at gå efter følgende artikler fra Den Europæiske Menneskerettighedskonvention:

Artikel 3: Forbud mod tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling. Det var ikke kun selve spiraloplægningen, der følte som tortur og som en nedværdigende behandling. Det var også alle vores komplikationer og vores forgæves forsøg på at få hjælp til de fysiske komplikationer vi havde. Og som lægerne har ignoreret gang på gang. Mange af pigerne blev hjemsendt gang på gang trods smerter, indre blødninger og de fysiske skadevirkninger, som spiraloplægningerne medførte.

Artikel 8: ret til respekt for privatliv og familieliv, som ingen offentlig myndighed må krænke. Ethvert indgreb i privat- og familieliv skal have hjemmel i lov, og der skal indhentes samtykke fra patienten. For piger under 18 år skal forældre give samtykke. En offentlig instans SKAL beskytte kvinders fertilitet og ret til at få børn og sikre en tilstrækkelig informeret samtykke før medicinsk indgreb.

Artikel 14. Forbud mod diskriminering. Den danske stat brød med vilje overfor grønlandske piger og kvinder forbuddet mod, at vi ikke må diskrimineres i forhold til øvrige piger og kvinder indenfor Rigsfællesskabet.

Statens motiv for spiraloplægninger ud fra vores optik.

Spiraloplægningerne var ikke motiveret af omsorg og af et hensyn til vores sundhed og helbred. De blev foretaget på grund af nationaløkonomiske bekymringer hos den danske stat som følge af befolkningsvækst hos det grønlandske folk.

Det var hensynet til nationaløkonomien, der vægtede højest. Det hensyn har haft omfattende menneskelige og fysiske konsekvenser for os, der blev ofre i spiralkampagnen.

Spiralkampagnen blev gennemført på trods af, at den danske stat og lægerne vidste, at der var stor risiko for fysiske komplikationer ved brug af datidens klodsede og store spiraltyper.

Staten vidste godt allerede i 1960'erne, at daværende spiraltypen kunne være skadelig for os piger og for kvinder, der ikke har født. Alligevel gennemførte staten med vilje og uden samtykke spiraloplægningerne på piger helt ned til 12 års alderen. Det skete både uden vores og vores forældres samtykke, velvidende at det ville være skadeligt for mange af os. Især for de yngste af os, hvor spiralen var for stor til vores livmoder.

I modsætning til vores SÅKALDTE ligestillede medsøstre i Danmark, modtog vi ingen grundig vejledning. Det på trods af vi siden 1953 havde de samme rettigheder som danske piger og kvinder. Vi blev ikke informeret om risiko for bivirkninger. Vi fik ikke mulighed for at sige nej. Vi blev ikke tilbudt kontrol. Vi blev ikke tilbudt varierede præventionsformer ligesom piger og kvinder gjorde i Danmark.

Vores forældre og vores ældre lærte os, at vi SKAL beskytte vores reproduktive organer, dvs. vores "nalikkaagut", dvs. vores ædlere dele, som vi siger på grønlandsk. Vi har lært at vores "nalikkaagut" skal sikre liv til den næste generation. Vi har lært, at de er særlig vigtige og "kostbare" kropsdele, som vi SKAL beskytte og passe godt på. Dette for at sikre liv til næste generation, så samfundet kan fortsætte med at bestå.

Staten VALGTE IKKE at beskytte vores "nalikkaagut", dvs. vores ædlere kropsdele, der skal sikre liv til næste generation, så samfundet kan fortsætte med at bestå.

Dette til trods for, at Den Europæiske Menneskerettighedskonvention forpligtede den danske stat til at overholde Menneskerettighedskonventionens bestemmelser i forhold til vores rettigheder.

På vegne af spiralgruppen

Naja Lyberth